

A lokalitás létjogosultsága

Beszélgetés Bene Zoltánnal

Fotó: Vadócz Dávid

Aki kicsit is ismeri kortárs irodalmunkat, annak Bene Zoltán „A Szegedi Író”. A jelenleg tizenhat kötetes szerzővel a kötődés fontosságán és irodalmi munkásságán túl alapélményeiről, a rendszerváltás utáni kiábrándulásról, a civilizációs határhelyzetekről, a változatlan emberi fajról, a mítoszok hiányáról és szükségességéről beszélgettünk, világhírű sportolórokonait és a popkultúra közállapotokra rímelő szövegeit is megidéztük.

– *Városod valósággal a hazád, szinte minden írásodnak része. Hogyan szövődött bele ilyen mélyen egész lényedbe és írásművészetedbe? Biztonságérzetet ad, vagy a szerelmes földrajz helyezi ide szereplőidet, történeteidet? Definiálható ez a szegediség, vagy csak átérezhető?*

– A szerelmes földrajz érzése elsődleges, s nyilván számít, ha az író személyesen is ismeri, amiről ír. Nem vagyok minden ősiemet tekintve tősgyökeres szegedi, a szélrózsa minden irányából származom. Kecskeméten születtem, bár ezen kívül semmi közöm a városhoz. A Bene-ág somogyi, a szintén odaválói egykori focista, Bene Ferenc nagypapám unokatestvére volt. A szegedi szálat apai nagyanyám családja jelentette, a húszas évek földosztásaikor onnan költöztek a kiskunsági Jakabszállásra, ahová később nagyapám helyettesítő postamesterként keveredett. A munkája folytán sokfelé elkerült, 1956-ban például Letenyén volt a Forradalmi Tanács elnökhelyettese, le is csukták, s a hatóságok el akarták venni nagyanyámtól édesapámat, hogy állami gondozásba adva ki-

emeljék az „ellenforradalmár családból”. Szegedi rokonoknál bújtatták el, s így kisebb megszakításokkal 1957-től itt él. Édesanyám Borsodból jött a szegedi főiskolára, neki a pingpong-világbajnok Jónyer István az unokatestvére. Itt ismerkedtek meg apámmal, majd tanárként Tiszakécskére, Kecskemét mellé kerültek, így születtem én is a megyeszékhelyen, és laktam Kécskén tízéves koromig. A szüleim végül 1983-ban kaptak Szegeden munkát, így a szocializáció is ide kötődik.

– *Írói pályád mégsem a várossal, hanem az ókori Egyiptommal indul. A Fekete föld egy írónok fiktív emlékirata, élete fordulópontjainak dilemmáival. S hogy máris borítsuk a lineáris vonalat: az Áramszünetben, legutóbbi regényed világméretű áramkimaradásának apokalipszisében is óegyiptomi mitológiai alakok neveit viselő szereplők jelentik a mentsvárat. Mivel mutat túl önmagán a régi Egyiptom?*

– Talán sokszínű, szabad szellemű kultúrájával. Óegyiptom volt az első komoly birodalom, nagy területű államszervezettel, amikor

Mezopotámiában még csak városállamok léteztek. Gondoskodó állam volt, hivatalnokai nyugdíjszerű juttatást kaptak, a nőknek komoly jogokat biztosítottak. A madáchi kép bizony hamis, nem rabszolgák építették a piramisokat, jól megfizetett munkásokkal dolgoztattak, s csak a cselédségnek megfelelő házi rabszolgaságot ismerték. Ebből az izgalmas világból sokat merített a nyugati civilizáció, de már az antik kultúra is. Maga a *Fekete föld* a civilizációs határhelyzet miatt volt számomra fontos, a korszakváltások mindig izgattak, s ezzel a regénnyel az óegyiptomi, még nem hellenizált állam utolsó szakaszában járunk.

- *A recepció már itt kiemeli későbbi jellemződet, a cselekménybe beépülő esszéisztikus, filozofikus gondolatmeneteket. Ezt a nagy műveltségről számot adó, analógiákat láttató, ugyanakkor elvont példák helyett élvezetes életbölcseégeket összegző attitűdöt legutóbb az Áramszünet főhősénél, Czeredi Hunor Gábornál önironikusan szószátyársággént és tudásfitogtatásként írod le.*

- A jó irodalom mindig is filozofikus, főleg kelet-közép-európai tájainkon, ahol a filozófia először irodalomként jelentkezett. Mindkettő többdimenziós: kétségeket és szempontokat fogalmaznak meg, bár az irodalom ezt leegyszerűsítve, zanzásítva, életszerűvé téve és a szereplőhöz igazítva teszi. CHG tudálos figurájával egyébként a magyar értelmiség úgy kilencvenöt százaléka azonosulhat. Okoskodó nép vagyunk, szeretjük megmondani a tutit.

- *Hogyan lett első publikációd mindjárt egy regény, folyóirat-megjelenések nélkül? S mi indította az írás felé? Édesapád irodalomtörténész, irodalom tanszéket vezetett – a tanárszülők környezete hatott?*

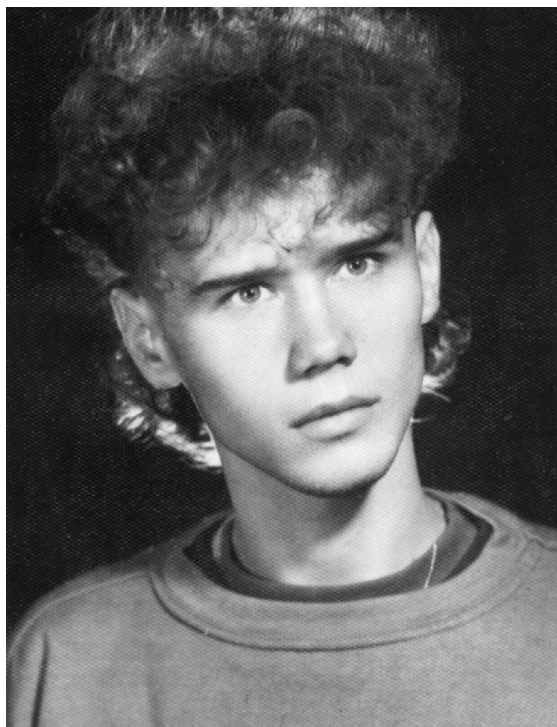
- Nyilván, hiszen tele voltunk könyvekkel, s miután megtanultam olvasni, attól kezdve sokat is olvastam. Ennek hatására kezdtem írni. Kamaszkorban persze mindenki ír. Többnyire verset. Én mindig prózát. Az első regény végül ismeretségek és véletlenek révén jelent

meg 2001-ben. Igen sokáig írtam, sokat tanultam közben magamról.

- *Rövidebb írásokkal nem is próbálkoztál?*

- Korábbi novelláimat csak ezután küldözgettem ide-oda. Oláh János közölt először, a Magyar Naplóban jelentem meg 2002-ben. Ebben az évben ki is adták első novelláskötetemet *Változatok, lehetőségek* címmel, éltem a megjelenés lehetőségével, bár elsietett könyv volt, nem állt még össze, meg kellett volna szűrni a szövegeket.

- *Két évvel később az Út című kisregényeddel folytattad. Erdély itt jelenik meg először, míg a kritika azt emelte ki, hogy nincs katarzis, de a hiányérzettel együtt valószerű, kerek és befejezett a mű. Ez a lezáratlan lezáras, a félig-meddig nyitva hagyott kérdések ismét jellemzőek a műveidre.*

Tizenhét évesen

- Könyvtár szakos hallgatóként jártam először Erdélyben, tanulmányi kirándulásokon, megfogott a furcsa, tarka, archaikus milió. Az

említett jellemző kapcsán: nincs nálam a bölcsék köve, nem tudok jó megoldásokkal szolgálni. A történeteim azért a sztori szintjén lezárulnak – az *Út* is, amelyben hárman keresnek egy negyediket, végül meg is találják –, ám a mélyebb rétegekben nem. Lehetne happy endeket gyártani, mintha nem lenne veszélyben a civilizációnk, de attól még veszélyben van. Fogyunk, előregszünk, ami valószínűleg természetes folyamat. Egyetértek Spenglerrel: a civilizációknak életciklusaik vannak, mint az embereknek, természetes úton öregednek el és halnak meg. Sokszor persze jön egy erősebb, és véget vet az addigi világnak. Jobb esetben magába épít sok mindent abból, amit talál, mint tette korábban a mi civilizációnk is – az antikvitást, a zsidó-keresztény és a germán törzsi kultúrát –, ám ez az egyén szemszögéből nem vigasztaló.

Ballagás 1991-ben (Szécsi Imre, Bene Zoltán, Fábíán Attila, Kiss László)

– Hatalmas történelmi tudásanyag jellemzi szövegeidet – ebből a kútforrásból választod a témáidat, vagy a témák találnak meg téged, aztán belemélyülsz az adott környezetbe, viszonyokba?

– Ez is, az is igaz. Néha úgy érzem, egy-egy általam ismert jelenség, sztori megér egy misét – amibe persze szintén bele kell mélyülni –, s van, hogy szembejön valami érdekes, tanulságos, bár kevésbé ismert, amit fel kell térképezni. Elengedhetetlen a tárgyi tájékozódás, történelmi és kortárs közegnél egyaránt. Mindig bele kell helyezkedni az adott korszakba, be kell tájolni a történelmet, de a ma viszonyait is: a körülmények ismerete létfontosságú.

– Az *Ásatás kortárs kurtanovelláival* – bár a novella eleve rövid műfaj – új alműfajt alkottál, vagy csak egy szegedies elnevezést találtál ki?

– Tárcánál, karcolatnál alig hosszabb írások ezek, s mivel az egyperceseket Örkény már kitalálta, a fél- meg kétpercesek pedig átlátszó utánzások, ezt a besorolást gondoltam kellően találónak.

– *Hőseidet a való életből veszed, és a történelmi regényeidben is hitelesen tudod ábrázolni, mivel, mint nyilatkoztad már, az emberi jellem koroktól független, állandó. Ez a stílus, ábrázolásmód visszamutat valakire, akit elődnek, mintának tekintesz?*

– Ugyanaz a faj vagyunk, ezért vagyunk annyira egyformák az évezredekkel ezelőtt élő elődeinkkel. Az előképeket illetően a világgépre, módszerekre nem tudok konkrét választ adni. Sokakat szerettem, olvastam régen is, most is. Egy író számára a legfontosabb az olvasás, de nehéz megmondanom, kinek a hatását tudnám visszakövetni. Ízlésemet, orientációimat biztosan befolyásolta Rejtő Jenő, majd Ottlik Gézától Szakonyi Károlyon át Temesi Ferencig még nagyon sokan. Említhetném Tömörkény Istvánt, Szeged szinte elfeledett elbeszélőjét is.

– Az *Év-könyvben*, *Fehér Klára-díjjal* jutalmazott, *Monarchia-korabeli regényedben tűnik fel először Nagyszeg, a mezőváros, ami később, az Üledékben már kifejezetten Szeged ellenpontjaként jelentkezik.*

– Nagyszeget önmagát túlnőtt, tipikus alföldi „nagyfaluként” képzeltem el: viszonylag so-

Feleségével, Pusztai Virággal

kan lakják, de szerkezetét tekintve nem város, a központon túl falu vagy lakótelep áll. Az *Évkönyv* a régi mezővárosban játszódik, minden hónapban egy-egy történettel, visszatérő szereplőkkel, helyszínekkel: novellafüzér kerekedett regénnyé. Szeged sosem volt mezőváros, bár az 1879-es nagy árvíz előtt nem volt klaszikus városi struktúrája sem, de semmi esetre se tekinthetjük mezővárosnak. Az árvíz utáni újjáépítéssel pedig elnyerte mostani, körutasugárutas szerkezetét. Az *Üledék*ben napjaink Nagyszége élesen szemben áll a szegedi közeggel. Eltelt egy évszázad, és a Nagyszeg-féle, perifériára szorult kisvárosok provincializmusa súlyossá, nehéz teherré vált. Amilyen izgalmasnak, mitikusnak érzünk egy ilyen települést a Monarchia alatt, olyan sivárnak látjuk az 1990-es években és az ezredforduló után.

– *Nem az eltelt idő mondatja ezt? A maga korában nem lehetett ugyanilyen provinciális, csak arról nincs személyesen élményünk?*

– A korabeli feljegyzések pezsgőbb vidéki városokról szólnak, de a megéltség is jelentheti

a különbséget, ezt nem tagadom. Az 1990-es évek már ifjúkorom személyes emlékeinek időszaka, s én borzalmas korszakként idézem fel. A nagy várakozások és nagy pofára esések ideje, a vadkapitalizmus visszataszító, durva, ízléstelen közege, makkos cipővel és lila öltönnyel... A kiábrándultság pedig rányomja bélyegét generációnk értelmiségére. 1991-ben érettségiztem. Előtte tudtuk, hogy egy rossz birodalomnak vagyunk a rabjai, s hittük, hogy a másik oldalra áttörve a szabadságba jutunk. Aztán pár év alatt ráeszméltünk, hogy erkölcsi értelemben véve nincs különbség, pusztán Orwell 1984-éből átkerültünk Huxley *Szép új világába*. Mindkettő disztópia, s bár a legtöbb szempontból jobb a mai kor, mint a '90 előtti, a saját ideáihoz képest éppúgy a béka segge alatt van, mint elődje. Belecsöppentünk a nyugatnak már természetes, mindent felélő fogyasztói világába, s meredten néztük, ahogy elpusztított gyökereink, közösségeink, egymásrautaltságunk nélkül szétesik minden. Ha nyílt társadalmakról beszélünk, akkor magányról beszélünk,

mert ha mindenki self-made-man, akkor semmihez, senkihez nem tartozunk. Se emberhez, se helyhez. Minden globális, és tessék: reggel felüti a fejét egy kór Kínában, s estére már megérkezik hozzánk. Szerintem a lokalitásnak, a helyhez, identitáshoz és a kisközösségekhez való ragaszkodásnak kell, hogy legyen létjogosultsága. „Egység a sokszínűségben”, ez az Európai Unió jelmondata. Csakhogy a fogyasztói társadalom és a globalizáció pont a sokszínűséget nyírja ki. Ha mindenhol minden ugyanaz, még ha pazarul széles is a kínálat, az mitől sokszínű? Ha bárhol vacsorázhatok indiai étteremben, akkor mindegy, hogy Bombayben vagy Londonban teszem. Minimális a különbség, és közben egyiknek sem tudom, mi a lényege. A '90-es évek alapélménye ez a kiábrándulás, a mérhetetlen arroganciával kialakuló hatalmi pozíciókkal és a ránk szakadó értékválsággal. A Tankcsapda *Mennyország Touristjának* keresetlenül egyszerű szavaival: „az jelenti a rangot, hogy mennyire állat az autód, mekkora mellű a nőd, és hogy meddig bírod feltekerni a kocsiban a hangerőt”. Biztosan meghatározza a történelmi átmenetek iránti érdeklődésemet, hogy ekkorra esett az eszmélkedésem. Attól tartok, csak a kulisszák változnak.

– *Ez az új világ a generációs életérzést is szétverte? Erre utalna az Üledék alcíme, a NEMzedékregegy?*

– Erre, mert bár a '70-es évek elején születetteknek a rendszerváltás mint cezúra még közös alap, ami utána jött, ezt is szétrobbantotta. Azóta a virtuális világ ennyit se hagyott, egy-két évig szavatos kulturális elemek határoznak meg alapélményeket, egymásra torlódtak a generációk, nincs közös nemzedéki élmény.

– *Felsorakoztatod itt korábbi vagy későbbi műveid alakjait, mint Asztalos Péter vagy Szomor Zsolt. Kortárs viszonyok között játszódó alkotásaidnak ez védjeggyévé lesz, ám az adott főhős vagy narrátor mindig az alteregódnak is tűnik.*

– Mindenki az alteregóm, igen: egykorú, egyazon korban élő, vidéki magyar értelmiségiek

vagyunk. De vannak valós előképek is, különböző ismerőseimből, barátaimból egybegyűrva. Az irodalmi figurák markánsabb jelleműek, alakjuk, történeteik dramatizáltak, s a kétely is kevesebb bennük, mint mondjuk bennem, noha ők is kételkedők.

– *Az Áramszünet Czeredi Hunor Gáborra is sokban hasonlít rád, mégis össze-összefut könyvboltjában Bene Zoltán íróval. Hogyan kapcsolható össze az önmagát a műbe emelő író posztmodern gesztusa a történetmesélés hagyományaival?*

– A posztmodern irodalom egyes technikái mára szervesültek a cselekményvezetésbe is. Ami használható, azt föl kell használni, mert frissíti a tradíciót. Ugyanakkor a történet, a narratív logika, a világértelmezés igénye, a mitológia mindig fontos. A posztmodernitás filozófiai-művészeti alap gondolatai, vagy a többértékű logika, az egymásnak ellentmondó következtetések következtében elkenődő igazság korjelenség. Meghatározó. S ily módon a stabil, biztos kiindulópontok vesznek el. Ugyanakkor bármennyire is relatívnak tűnik az igazság, nem mondhatunk le a kereséséről, a saját igazságunk felvállalásáról, kimondásáról. Akkor is, ha a posztmodern világérzés ezzel nem tud mit kezdeni.

– *Filozofikus szkeptikusságukkal is határozott igazságérzetű hőseid a posztmodern ellentétjét jelentik?*

– Felfoghatjuk így is. Kétkednek, de megpróbálnak hinni, mint ahogy – az elvakultakon kívül – sokan így teszünk. Szeretnénk bizonyosak lenni, bár mindig marad bizonytalanság. A gyors és könnyű kielégülések korában azonban már ez sem általános. Az emberiség lassan nem tesz föl kérdéseket, nem keres válaszokat, nincs igénye megmagyarázni a körülötte lévő világot.

– *A mitológiára is jellemző narratív logikával és történetmeséléssel máris az általad korábban többször hangoztatott visszacsodásításnál járunk. Erre a kritika is kitér a Keserédes kapcsán, ahol a magány feloldásának hol komikus, hol tragikus kísérleteivel szembesülünk.*

– A *Keserédesben* a szerelem jelenti a csodát, bár nem katarzisként, csak esély gyanánt... Csodátlanított a világunk, ezért mindinkább csodaváró a korunk. Gyerekkorunkban szétszedtük a kisautót, és felfedeztük a lendkereket. A mai gyerekek szét se tudják szedni, egybe van öntve. Digitális eszközeinket sem tudjuk szétkapni, hogy belekukkantsunk. Arra vagyunk szocializálva, hogy ne is érdekeljen, mi mitől működik. Elromlik, eldobom, veszek másikat. Magas szintű technikát használunk, de gőzünk sincs a működéséről. És ettől furcsán misztikusává válnak. Csak éppen a valódi mítoszban nagyon erős az okság, napjainkban viszont szép lassan megszűnnek az ok-okozati összefüggések. Nem igazán érdekli az embert, mi miért van úgy, ahogy. A tudományos világkép bizony a mindennapokban a legkevésbé sem tudományos, sokkal inkább dogmatikus. És a dogmák sokszor csődöt mondanak éles helyzetekben, például az etika és a transzcendens kérdéseiben. Utóbbin, ugye, a modern tudományos világkép talaján álló ember csak mosolyog. Ennek ellenére igény van a transzcendensre, a csodára, a mitológiára. Nem véletlenül tarolnak a Marvel-filmek, a superhősök, a mitológiapótlékok, még ha logikátlan történetvezetésük is inkoherens korunkat jellemzi: a néző nem filózik azon, mi miért van.

– *Mitől lehet a visszacsodásítás tömegigény? Valamiféle primér hiányérzettől?*

– Erről szól az *Áramszünet*. Meg kell változniuk a körülményeknek.

– *Minden út az Áramszünethez vezet, de előbb érintsük két ikerregényedet, a Hollók gyomrát és a kicsit későbbi Farkascseresznyét. Mindkettő 16. századi, szegedi, török kori – mi adja a korszak jelentőségét?*

– A határhelyzet. A reneszánsztól a felvilágosodásig tartó csodátlanítás folyamata, amelynek végére a racionalitás veszi át az uralmat, s a tudománytól a kultúrán át a gazdaságig mindenütt a haszon lesz a legfontosabb tényező. Magyarországon a török hódoltság Trianonnak is megágyaz a véráldozattal, az elnéptelenedő falvakkal, majd a betelepítésekkel. Szeged megjelenését ez is indokolja: a török kor előtti 8000 lakosú, szinte színmagyar várost a hódoltság négyezres, felerészt délszláv lakosságú településsé változtatta. Az élni akarás azonban mindig utat tör, miközben a szereplők dilemmáit a morális kérdések jelentik, választás a karrier és az erkölcs között.

– *Az ikerművek között született egy kritikaköteted, A méltányolás ideje, illetve egy novellásköteted és egy drámád, a Továbbmondott történetek és a Bujdosók. A szabadságharcok, háborúk között nem először tűnik fel a nemiség túlírt naturalizmusa, amit a kritikák a jellemfej-*

Baka Tündével, Szörényi Lászlóval és Ilia Mihállyal Szegeden, 2015 őszén

lődés eszközének is tekintenek, ugyanakkor a harctéri barbárságok túlcsofordulása alkalmas lehet olyan, általam köztudomásúlag nem vallott klisék alátámasztására, mint a középkor sötétsége. Milyen dramaturgiai szerepe van a szexualitás aprólékos

ábrázolásának vagy a hősi halálok profanizált leírásának?

– Nekem ez realizmus, nem naturalizmus. Az is klisé, ahogy a történelmi kulisszákat idealizálja a közízlés, s hajlamosak vagyunk elhinni például, hogy a régi falusiak nem káromkodtak. Pedig emberi mivoltunkból eredően minden nagyon hasonló. Ha a szexualitás pornográf-nak hat, azért furcsálljuk, mert nem maradtak, illetve alig ismertek korabeli ábrázolásai. A viktoriánus Anglia prúd színpalái mögött hasonló jelenetek zajlottak, mint a viking harcosoktól leigázott városokban. Ha ma is szűrő-vágó eszközökkel háborúznánk, ugyanolyan kéjesen tapicskolnánk egymás zsigereiben, mint az ősök. Nem sokban különbözünk tőlük, bár szeretjük ezt hinni, így azt is, hogy a középkor milyen sötét volt, holott messze nem annyira, mint ahogy azt az aufkléristák beleplántálták a köztudatba.

– Hová jutunk a különböző korok civilizációs különbségeit és azonosságait összevetve?

– Abban – talán – biztos vagyok, hogy nem a fejlődés a legmegfelelőbb szó az emberiség történelmének leírására. Technikai fejlődés van, de kétlem, hogy ez az emberi fajra vagy társadalomra is igaz. Biztos mindenben jobb a polgári demokrácia, mint a görög poliszok? Az emberi jellem civilizálódik? Ha lehull a máz, ugyanolyanok vagyunk, mint az ősember, s a történelem azt mutatja, nincs abszolút, örök érvényű civilizáció, amely mindentől megóv. Amíg létezik egy keretrendszer, addig biztonságosabb az élet, de civilizációk jönnek-mennek, s az átmenet mindig durva. Most is erre tartunk, bár a magas szintű technológia miatt a folyamatok másképpen zajlanak, mint korábban.

– A Kurta élet *kocsmánovelláival megint a ma abszurdjába jutsz, falusi és szegedi groteszkekkel, visszatérő antihőseiddel, Pózával és Zével, no és az emberi sokféleséggel, amivel egyesek Hamvas Béla Karneválját állították párhuzamba.*

– Az értelmezéseknek legyen is széles a skálájuk, különben didaktikusságot feltételez-

hetnénk. Az itt ábrázolt világot viszonylag jól ismerem, ezért térek vissza-vissza hozzá, s később más szereplőkkel ugyanezt folytattam az *Isten háta* novelláival is.

– Így érkezünk el Az érdeemes, nemes Rózsa-sándor kalandjaiig, a nagyon komoly visszhangú betyárpikareszkig. Rózsa Sándor, a betyár alakját már korábban legendásították, amire itt egyszerre erősítesz rá, és karikírozod is a jelenséget. A visszacsodásítás visszáját mutatod be?

– A mítosz lényege önmaga, mert vigaszt nyújt, közös alapot teremt. Attól, mert ironikusan, mulatságos kalandok formájában vonok le általános következtetéseket, még nem parodizálom a mítoszt. Az én egybeírt nevű Rózsa-sándorom mind a valóságban élt cégéres gazember alakjától, mind az irodalmi Rózsa Sándoroktól, Jókai, Krúdy, Móricz és a borzalmas Szinetár-filmsorozat figurájától eltérő olvasat. Rózsa Sándor, a rablógylkos haramia egyszer csak ikonikus hőssé vált, ez tény, igazságtevővé nemesült, s a mítosznak sosem a tényszerű valóság alap a lényege. Hiszem, hogy ha nincs nemzeti mitológiánk, nemzeti identitásunk sincs. A mítoszokat újra és újra el kell mesélni, a korábbiakra reflektálva, mert telik az idő, változnak a történetek. Ha már nem változik, akkor meghalt a mítosz. Ezért meséltem el újra ezt a történetet.

– Rózsa-sándorod saját tapasztalataiból örök következtetésekre jutsz, a magunk történelmi tanulságait is levonva.

– Látod, a posztmodern is beszivárog a mítoszba: a nézőpontok meghatározzák a következtetést, más-más perspektívából másnak és megint másnak mutatkozik az igazság arca. Ugyanakkor az igazságtevők mítoszaiban az igazság mindig nagybetűs, egyetlen és magasabb rendű igazság, amelyet helyre kell állítani. Egyébiránt ez a Marvel-univerzum alapja is, az is az igazságtételről szól. Elgondolkodtató, hogy milyen világban élünk, miért van ekkora igény az ilyen történetekre. Amelyekben lehet számos relatív elem, de valahol, mindenek mélyén,

Az Áramszünet bemutatója a Magyar Írószövetség könyvtárában Horváth Bencével és Nagy Koppány Zsolttal
2018 novemberében

a leglényegesebb ponton a jó, az jó, a rossz, az rossz. Miközben a való világban azt tapasztaljuk, hogy ami tegnap jó volt, az ma már rossz, amiről tegnap azt állítottuk, nem helyes, az mára elfogadhatóvá vált, és így tovább. S közben minden széthullik.

– *El is jutottunk a folyamatosan szóba hozott Áramszünetig, utoljára megjelent művedhez. Mintha e disztópiád munkásságod alfája és ómegája lenne, s benne összegződne mindaz, amit korábban írtál, gondoltál.*

– Én is így gondolom. Sok mindenre vissza-
utalok, az Űt, az Üledék, a Keserédes több szempontból is ezt a regényt készítette elő.

– *Van egy nagy, közös ellenség, még sincs kartartikus összefogás, mint a hollywoodi szuperprodukciókban: mindenki saját primér túléléséért, érvényesüléséért, igazáért küzd, s ellenséget keres. Amit a vírushelyzet alá is támasztott, az ember a bajban sem tud kibújni saját bőréből.*

– Ahogy már mondtam: mert nincs közösség, nincs egymásrautaltság. A megmenekedés felté-

tele ez lenne. Mára minden közösségi funkciót átvett az állam: neveli a gyerekeket, gondoskodik a betegekről, ellátja az időseket – hol vannak a családok? Hogy merjünk ennél nagyobb közösségre gondolni, ha már család sincs, vagy éppen-hogy-csak van? Ma, ha az állam szétesik, minden szétesik. Az egymásrautaltsághoz csak akkor találunk vissza, ha ránk kényszerítik. És akkor újra építhetjük a közösségeinket.

– *Nem is megnyugtató, hogy a realitás helyett a fantasztikum a megoldás, bár idealistának is láthatjuk a lezárást, ahogy az óegyiptomi nevek mögé bújó bölcsök előre látják a katasztrófát, és készülnek annak elhárítására.*

– Az ókori görögök a bölcs előrelátást tekintették az egyik legfontosabb erénynek. Ma már jónak számít, ha három-négy évre előre látunk. Ahogy a történet halad, az Áramszünet egyre szimbolikusabbá válik, a Menedékben például nem nehéz ráismerni a mennyei Jeruzsálemre... Csak szimbolikus megoldások vannak. Mértéktartóvá nem leszünk magunktól, a nyu-

gati ember mindenből a maximumot akarja, „a sok jóból jó sokat”, ahogy az Európa Kiadó énekelte. De az emberiség történetében volt már több katasztrófa, és mindig akadt túlélője. Szomorú, de ez voltaképpen vigasz...

– *Csekély vigasz... Nézzünk a derűsebb jövőbe inkább: mivel készülsz mostanában?*

– Három művem is mindenórás. Az *Isten, ítélet* nyomtatásban a szeptemberi könyvhétre fog megjelenni a Kortárs Kiadó gondozásában, illetve előtte e-könyvben, a Petőfi Irodalmi Ügynökség Kárpát-medencei Igazgatósága pályázatának jóvoltából. Ez egy 16. századi regény, az Anjouk korából, Szeged, Buda és Visegrád mellett főleg itáliai helyszínekkel, Páduával és Nápolyal. Itt is civilizációs határhelyzetben vagyunk, a reneszánsz előtt, magyar szempontból az Árpád-ház kihalása után. A főszereplő egy korabeli értelmiségi, akit bevonnak politikai játszmákba, többször próbára téve hűségét, ami mára szintén háttérbe szorult erény. A másik két mű két kisregény, a *Mandola története* e-könyves megjelenése szintén körvonalazódik az Irodalmi Jelennek köszönhetően. Ez egy, a '90-es és a 2010-es években játszódó szerelmes krimi, egy eltűnés története, míg a *Sarki fény* ukrónia, azaz „Mi lett volna, ha?”-történet, amelyben nem voltak se világháborúk, se Trianon, áll még a Monarchia, s ennek gyarmatára, a Ferenc József-földre számúznak egy embert, aki elbeszéli a maga történetét. Ezekon kívül lassan majd összeáll egy új kötetre való novellaanyag is, ez azonban még messze nem konkretizálódott. És írom a regényt, amire az MMA-ösztöndíjat nyertem, de erről többet nem szeretnék elárulni.

– *Szóba hoztad a Petőfi Irodalmi Ügynökség Kárpát-medencei Igazgatóságát, ahol tudtommal a KMI12 projekt tagja lettél, bekerültél a tizenkét kiemelt szerző közé.*

– Így van, ezzel a megtisztelő felkéréssel jövő tavaszig megoldottá vált a hivatalos programjaim nagy részének menedzselése, bár kérdés, milyen események megrendezését enged meg

a vírus. A szerzők közös antológiáját viszont biztosan nem érinti, abban hamarosan olvasható lesz néhány novellám.

– *Szegeddel kezdtük, zárjuk is a városoddal. A város díjazott Kölcsey-éremmel, kétszer elnyerted a helyi alkotói támogatást, miközben sok munkádat is Szegeden, Szegedért végzed. Kölcsönös a szerelmes földrajz a hivatalos Szegeddel?*

– Százhatvanezres a város, de a kultúrkörök szűkebbek: mindenki ismer mindenkit, a viszony többnyire baráti. A politikával nincs szoros kapocs, de nem is akarok belefolyjni. A helyi hivatalos munkámat a Szeged című folyóirat főszerkesztése jelenti, amely a városi és megyei könyvtár kiadásában, önkormányzati céltámogatásból megjelenő helytörténeti és kulturális folyóirat. Elsődleges irodalom nincs benne, de mivel a Károli Gáspár Református Egyetem kreatív írás kurzusán óraadó vagyok, valamint a Pannon Tükör és az Irodalmi Jelen folyóiratok prózarovatát is vezetem, így marad elég kapcsolat az irodalommal. De az irodalmon kívüli munkák is inspirálnak, mint például a szegedi egyetem főiskolai karához is kötődő TiszapART Televízióban végzett tevékenységem, bár már inkább csak háttérfeladatokat látok el. És ott vannak az irodalomszervezési munkák, a Madách Irodalmi Társaság és az Írószövetség megyei csoportjának elnöki posztja – de korábbi művelődési házi és könyvtári munkáimhoz képest még így is több időm és energiám marad az írásra.

Luzsicza István

Luzsicza István
(1975, Budapest) költő,
szerkesztő, Fótton él